

DÖNÜŞEN ANNELİĞE YÖNELİK NETNOGRAFIK BİR ANALİZ: BLOGGER ANNELER

A Netnographic Analysis on the Transformation of Motherhood: Blogger Mothers

Dr. Selcan GÜRÇAYIR TEKE*

*“Önce ben”in ilke hâline geldiği bir uygarlıkta
annelik bir meydan okuma, hatta bir çelişkidir.*

Elisabeth Badinter

ÖZ

İnternet pek çok disipline olduğu gibi halk bilimine de zengin veriler sunan önemli bir kaynaktır. İnternet kullanımının yaygınlaşması, neredeyse her yerde, her an ulaşılabilir hâle gelmesi insanların sanal dünyada var olma ihtiyaçlarını doğurur. Kadınların -özellikle ilk kez anne olanların- sanal dünyada var olma biçimlerinden biri, açtıkları annelik blogları aracılığıyla gerçekleşir. Blogger annelerin bloglarında paylaştıkları yazılar ve yapılan yorumlar dönüşen annelik anlayışını değerlendirme imkânı sunar. Bu yazı günümüzdeki annelerin kendilerini nasıl tanımladıklarını ve toplumun anne olarak kendilerinden belediklerine nasıl baktıklarını bloglar aracılığıyla ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu çalışma kapsamında geçmişteki ve hâlihazırdaki annelik kimliği karşılaştırılmış, bu kimliklerin hangi konularda neden farklılaştığı soruları bloglar üzerinden yorumlanmıştır. Çalışmada internet taraması sonucu bulunan ve izin alınan anne blogları kullanılmıştır. Bloglar, netnografik analiz yöntemiyle incelenmiştir. Blog yazarlarının eğitimi ve kariyer sahibi kadınlardan oluştuğu görülmüştür. Blogger anneler, bloglarıyla çocuklarına dijital günlükler tutmuş, kendileri gibi anne olan diğer kadınlarla iletişim kurma fırsatı bulmuş ve onların deneyimlerinden yararlanmışlardır. Bu deneyim paylaşımı kadınların annelikte karşılaştıkları zorluklarla başa çıkmalarını kolaylaştırmıştır. Blogger annelerin “iyi bir anne olma”yı çocuk bakımı ve eğitimi konularında uzmanlaşmayla birlikte düşünmeleri var olan sorumluluklarına yenilerini katmış ve kendilerini “yetersiz” hissetmelerine neden olmuştur.

Anahtar Kelimeler

İnternet, annelik, blogger anneler, anneliğin dönüşümü

ABSTRACT

Internet is a significant source which provides rich data to folklore besides many disciplines. Accessibility of internet from everywhere and every time results in the need of the users to express themselves in this virtual world. Women especially who are new mothers get the chance to exist in and be a part of this virtual world by means of keeping mother blogs. Writings and comments which are shared in mother blogs give certain clues to analyze the transformation of motherhood. This paper aims to reveal how contemporary mothers describe themselves and unveil their perceptions on the expectations of society as a mother by means of mother blogs. In the scope of this study, past and present mother identity formations are compared; different aspects and reasons of the variations of identity formations are investigated through mother blogs. The mother blogs which blog owners permit sharing the blog content are used in this paper. Permitted blogs are analyzed by means of the netnographic method. It is observed that blogger mothers whose blogs are considered for this study are literate and have careers. Blogger mothers keep online diaries for their babies, take the opportunity to get in touch with other mothers, and benefit from their mutual experiences on child rearing. Sharing experiences through blogs help mothers to handle overwhelming difficulties of looking after their babies. Blogger mothers think that “being a good mother” requires professionalizing on baby care and education. This mentality provokes mothers to take more responsibilities and causes them to feel “inexpert” on child rearing.

Key Words

Internet, motherhood, blogger mothers, transformation of motherhood

* Gazi Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Halk Bilimi Bölümü Öğretim Görevlisi, Ankara/Türkiye, sgurcayir@gazi.edu.tr

Sosyal bilimlerin pek çoğunun araştırma alanlarından biri olan sanal dünya, farklı coğrafyalarda, farklı sosyo-ekonomik düzeylerde ve farklı kültürel arkaplanlara sahip insanların kendilerini ifade etme imkânı buldukları bir alandır. Hızla değişen, dönüşen insanlık hâllerini anında takip edebilme fırsatı sunan sanal dünyanın halk bilimciler için ayrı bir önemi vardır. Doğuşunda “kaybolmuş” ya da “kaybolma tehlikesi taşıyan” gelenekleri, görenekleri, sözlü kültür unsurlarını tespit etme ve arşivleme düşüncesi üzerine kurulu olan bu disiplini konu ettiği mesele gibi “kaybolma” kaderinden kurtaran çıkış kapılarından biri de internet olmuştur.¹ 1970’lerde Amerikalı halk bilimcilerin “birkaç yıl içinde artık var olmayacağı” üzerine tartışmalar yürüttükleri halk bilimi disiplini, internet aracılığıyla yeni bir boyut kazanmıştır. Halk biliminin hatırı sayılır inceleme alanlarından birine dönüşen internetle ilgili araştırmalar, Türkiye’de son dönemlerde gerçekleştirilen çalışmalarda da kendisini açıkça gösterir.² İnternet, halk bilimciler tarafından yalnızca efsanelerin, hikâyelerin, şakaların vb. sözlü kültür ürünlerinin yeni yayılım biçimi ve bu ürünlerin dönüşümlerini gözlemleme alanı olarak görülmemiştir. Aynı zamanda halk bilimcilerin “kaynak kişilerle” yüz yüze gerçekleştirdikleri mülakatlar aracılığıyla elde ettikleri alan çalışması verilerine “benzer” verilerin ulaşıldığı araçlardan biri olarak değerlendirilmiştir.³ Halk bilimcilerin internette yer alan kimi verileri alan çalışmasının bir başka biçimi olarak yorumlamaları, 1990’lı yıllardan beri pazarlamacılar ve tüketici alışkanlıkları üzerine çalışan araştırmacılar tarafından netnografik analiz yöntemi

olarak bilinmekteydi. Kanadalı pazarlama uzmanı ve akademisyen Robert V. Kozinets tarafından 1990’lı yılların sonunda geliştirilen netnografi yöntemi, çok kaba bir tanımla “internet veya ağ etnografisi”dir.⁴ Kozinets “teknoloji aracılığıyla anında arşivlenen iletişimi” bir araştırma alanı hâline getirir ve “geniş kamusal erişimin, sahte kimliklerin ve kimliksizliğin” araştırma esnasında dikkate alınması gereken fırsat ve meydan okumaları” olarak görür (Varnalı 2013: 9). Kozinets’in tüketici davranışlarındaki eğilimi ve beklentileri keşfetme aracı olarak gördüğü netnografi yöntemi, halk bilimciler için de geleneklerde, toplumda ve sözlü ürünlerde yaşanan dönüşümü, değişimi görme, sanal dünya aracılığıyla yaratılan yeni ürünleri belirleme ve değerlendirme imkânı sunar. Pazarlama, reklamcılık ve iş dünyası çalışmalarında kullanılmak üzere etnografi teriminden hareketle oluşturulan “netnografi” terimi bu çalışmada halk bilimi disiplininin “alan çalışması” kavramı ışığında ve halk bilimi disiplininin araştırma ve inceleme teknikleri baz alınarak yorumlanmıştır.

Çalışma, anneliğin dönüşümünü “derinlemesine görüşmelerle” ortaya koyan önceki araştırmalardan farklı olarak netnografik yöntemle elde edilmiş verilerden hareketle günümüzde anneliğin dönüşümünü ve nasıl algılandığını anne blogları üzerinden analiz etmektedir. İnternet kullanan annelerin, anneliğe bakışlarını, anneliği nasıl anlamlandırdıklarını ortaya koyması ve günümüzde anneliğin yorumlanış biçimlerini göstermesi açısından bu yazının, annelik ile ilgili literatüre, özellikle de kadın çalışmaları alanına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu yazıda, netnografik inceleme yön-

temleri çerçevesinde blogger anneler tarafından açılan bloglar incelenecek ve anneliğin dönüşümü sorunu tartışılacaktır. Netnografik araştırma tekniğinin ilk aşaması olan “giriş ve araştırmanın planlanması” kapsamında araştırmaya yön veren sorular ve konu başlıkları tespit edilmiştir. Annelerin kendilerini nasıl tanımladıkları, anneliği nasıl algıladıkları, geleneksel ve modern annelik konusunda neler düşündükleri, çocuk bakımı konusunu nasıl değerlendirdikleri, anne olarak kendilerinden beklenenleri nasıl yorumladıkları soruları etrafında anne blogları taranmıştır. Tespit edilen anne blogları bu sorular ve konu başlıkları çerçevesinde incelenmiş ve “veri toplama ve analizi” aşamasına geçilmiştir. Anne bloglarından elde edilen veriler, tematik olarak gruplandırılmış ve literatür eşliğinde yorumlanmıştır. Veriler aynen alıntılanmış, blog yazarlarının anlatım bozuklukları, yazım ve noktalama hatalarına müdahale edilmemiştir. Yalnızca metin içerisinde vurgulanmak istenen bölümler araştırmacı tarafından eğik gösterilmiştir. Araştırmacının blogları incelerken yaptığı gözlemler de analiz aşamasında değerlendirilmiştir. Son olarak netnografi metodunun “araştırma etiğinin sağlanması” kuralı gereği, blog yazarları araştırmanın konusu hakkında bilgilendirilmiş ve makalede kullanılmak üzere bloglarından yararlanılması konusunda izin alınmıştır. Çalışmada ele alınan blog yazarları eğitilmiş ve kariyerli kadınlardan oluşmaktadır. Anne bloglarının temel örüntüsü, istisnaları olmakla birlikte, kişinin kendisi ve blogu açma gerekçesini özetlediği “hakkımda” bölümü, kendi çocuğuna ilişkin özel günleri, ilkleri, anıları, etkinlikleri ve dene-

yimleri paylaştığı bir bölüm, çocuklarla ve çocuklara yapılabilecek pratik yemek tariflerinin yer aldığı mutfak bölümü, annelere ve anne adaylarına kullanıp memnun kaldıkları ürün tavsiyelerinin yapıldığı bir bölüm şeklindedir. Anne bloglarının kiminde sosyal sorumluluk projelerinin duyurularının yapıldığı da görülmektedir.

İnternetin yaygınlaşmasıyla birlikte kadınların internet kullanımı da artmıştır. Bu artış, araştırmacılarca farklı yorumlanmaktadır. Araştırmaların bir kısmı kadınların internet aracılığıyla girdikleri çevrimiçi (İng. online) topluluklar ve bilgi değişimi sayesinde güçlendiklerini öne sürerken bir kısmı ise internetin yalnızca kadınsılık normlarını ve tüketimi teşvik ettiğini iddia ederler (McDaniel vd. 2012: 3). Türkiye’de internetin yaygınlık kazanmasıyla birlikte annelik bloglarının sayısı da artmıştır. Anne bloglarının dünyanın pek çok ülkesinden kadın tarafından benzer gerekçeler ve motivasyonlarla oluşturulduğu bilinmektedir. Sanal günlük/günce olarak da adlandırılan bloglar, eskiden defterlere kaydedilen nispeten “özel” alana ait duyguların, düşüncelerin internetle birlikte nispeten “kamusal” görünürlük kazandığı bir ortam hâline gelmiştir. Blog takipçilerinin yorumları ve cevaplarıyla birlikte etkileşimli bir boyut kazanan bu sanal günlük tutma durumu, elbette etik, pedagojik boyutları bulunmakla birlikte beraberinde dönüşen annelik anlayışını da yakından gözleme fırsatı sunar. Daha önce çalışan ve kariyer sahibi olan kadınların kimi zaman hamileliklerinin sonlarına doğru açtıkları bloglar, geleneksel annelik, modern annelik ve günümüz postmodern anneliğine giden yolda kadınlık hâllerini

keşfetme açısından önemli bir kaynaktır. Annelik deneyimini yaşayan kadınların, anneliğe dair hissettiklerini, deneyimlerini, çocuklarıyla yaşadıklarını, çocuklarını yetiştirme biçimlerini bloglar aracılığıyla paylaştıkları gözlemlenmiştir. Kadınlar arasında kuşaktan kuşağa aktarılan “annelik bilgisinin” diğer kadınlarla elektronik bir ortamda paylaşılması, annelik deneyimine ilişkin kültürün ev içinden çıkararak sanal dünyada görünür olmasına imkân tanımıştır. Sanal dünyanın, akrabalar ve yakın çevre arasında sözlü olarak aktarılan pek çok bilginin anne olma vasfını taşıyan “daha önce tanınmayan” kişilerle paylaşılmasını mümkün kıldığı ifade edilebilir.

Anneliğin bireysel boyutunun yanında sahip olduğu sosyal ve politik boyutları annelik kimliğinin dönüşümündeki başat nedenlerden biridir. Anneliğin özel alana ait bir tanımlama ya da durum olmaktan ziyade sosyal kimi zaman da politik bir alan olduğu araştırmalar tarafından sıklıkla vurgulanır. Örneğin, Aksu Bora, “annelik kimliğinin toplumsal olanla bireysel olan arasındaki kesişme noktalarından biri belki de en önemlisi” olduğunu belirtir. “Bir yandan bireyin (ister anne olarak ister bir anneye sahip olarak) en derin deneyimlerin odağında olduğunu bir yandan da toplumsal olana ait pek çok öğeyi içinde barındırdığını” ifade eder (2001: 78). Blogger anneler, anneliğin sosyal bir rol olduğunun farkındadırlar ancak bu durumu kabul etmenin “birtakım sosyal klişeleri ve kalıpyargıları” da beraberinde getireceğini düşünmektedirler (Yelsalı Parmaksız 2012: 128). Çocuk sahibi olma kararı almaktan çocuğun yetiştirilmesi sürecindeki bütün adımlarda özellikle anneler bu sürecin

sosyal bir süreç olduğunu hissetmektedirler. Evren Balta Paker, “Anne ya da Değil? Annelik Etme Meselesi Üzerine” başlıklı yazısında anneliğin sosyal bir süreç olduğunu mizahi bir dille şöyle ortaya koyar:

Bebeğinizi ezkaza soğuk havada dışarı çıkaracak olursanız sokaktan geçen herkes size çocuğu üşütmemeniz gerektiğini hatırlatıyor. Çocuk büyüdükçe ağızdaki emzik bütün bir toplumun sorunu olmaya başlıyor. Çocuğunuz tıpkı her çocuk gibi hastalanırsa, anneniz iyi giydirmiyorsun bu çocuğu diyor. Çocuğunuz sağa sola vurmaya başlarsa iyi terbiye verememiş oluyorsunuz. Sizden ayrılmakta güçlük çekerse pedagoglar imdadınıza yetişiyor ve sizin ‘güvenli bağlanma’ gerçekleştiremediğinizi söylüyor. Çalışırsanız çocuğunuzu bıraktığınız için suçluluk diyorsunuz, çalışmazsanız kendi halinize üzüldüğünüzü duruyorsunuz. Sanki herkes ama herkes bu büyük görevde sizi takip ediyor. Tıp, psikoloji, anne-çocuk dergileri, televizyon programları, çocuk büyütme kitapları, anneanneler, babaanneler, babalar, arkadaşlar ve sokaktaki yabancılar. Ve siz bir anne olarak hep yapamadığınız ya da bir şeyleri eksik yaptığınız duygusu ile boğuşup duruyorsunuz (s.n.y.)

Ebeveynlerin sorumluluğu altında olmasına rağmen –özellikle çiftin ilk çocuğu ise- yeni doğmuş çocuğun bakımı konusunda çocuk sahibi olan diğer kadın ve erkeklerin ya bir düşüncesi ya da bir önerisi vardır. “Karışmak gibi olmasın ama” “oğlumda/kızımda aynı şeyleri ben de yaşamıştım, şöyle yapılmalı bu durumda” “bize laf düşmez ama” “yine kendiniz bilirsiniz ancak” şeklindeki girizgâh cümlelerinden sonra kendi yaşadıklarından, deneyimlerden yola çıkarak çocuğun

bakımı ve yetiştirilmesi konusundaki “doğrularını” sıralarlar. Çocuk bakımı ve eğitimi konusu, karışıldığında rahatsız olunabilecek kadar özel bir alan ama “deneyimsiz”lerin eline bırakılamayacak kadar da toplumsal bir alandır.

Toplumsal bir alan olarak görülen anneliğin tarihsel süreç içerisindeki değişimini görmek için çok da uzağa gitmeye gerek yoktur, günümüzde anne olan kadınlar ile onların anneleri arasında anneliğe bakış, çocuk yetiştirme yöntemleri, nasıl bir çocuk yetiştirilmek istendiği, toplumun anneden ve çocuktan beklentileri üzerine basit bir gözlem bile bu değişime tanık olmak için yeterlidir. İki farklı kuşak üzerinde gerçekleştirilen ve annelik kimliğinin dönüşümünün sosyal ve politik boyutlarına odaklanan yakın dönem çalışmalardan biri Aksu Bora’ya aittir.⁵ Aksu Bora, “Türk Modernleşme Sürecinde Annelik Kimliğinin Kurulması” başlıklı yüksek lisans tezinde, “en az iki kuşaktır kentte oturan, eğitilmiş, orta-üst orta sınıf kadınlardan oluşan” annelerle yaptığı derinlemesine görüşmelerle annelik kimliğinin dönüşümüne ışık tutmuştur (1998: 43). Bora, yaşlı kuşak ve genç kuşak arasında öne çıkan ilk farklardan birini yaşlı kuşağın annelik deneyimleri üzerine daha az düşündükleri, genç kuşağın ise “ben nasıl bir anneyim” sorusu üzerine sıklıkla düşündükleri olarak ortaya koyar. İki kuşak arasındaki bir diğer farklılık, “siz kimsiniz” sorusuna verilen yanıtta görülür. Yaşlı kuşak için “siz kimsiniz” sorusu oldukça “tuhaf” ve “yabancı” bir sorudur. Bu soruyu yaşlı kuşağın çocuklarından, eşlerinden ve kendi ailelerinden söz ederek yanıtladıkları görülürken genç kuşak için şaşırtıcı bir soru olmaktan

uzak olan bu soru kişisel özellikler ön plana çıkarılarak yanıtlanır (1998: 57-59). Bora’nın çalışmasından yola çıkarak blogger annelerin kendilerini nasıl tanımladıklarını sorguladığımızda bloglardaki “hakımda” başlıklı bölümler karşımıza çıkar. Bu bölümler, blogger annelerin kendilerini tanımlama biçimlerine ve kimlik tasarımlarına ilişkin ipuçları yakalayabileceğimiz bir bölümdür. Blogger annelerin, blog açma gerekçeleri olan çocukları kadar kişisel kariyerlerini de ön plana çıkardıkları görülür. Blogger anneler, evliliklerinden ve çocuklarına sahip olmaktan duydukları mutluluğu da kendilerini tanıttıkları bölümde vurgularlar:

Malatya Doğumlu 1 yaşından beri İstanbullu, memur annenin 2 numaralı kızı... 2007 Ağustos ayında hayatının aşkıyla evlenen 2 kişilik yaşantılarına 5 yıl sonra bir küçük prens katarak hayatı daha da güzelleştiren şu sıralar hayatının en büyük terfisini alıp “Anne” olan üniversite mezunu taze blogger.... (*Annesinin prensi*)

Her şeyden önce Nil’in Annesi, İngilizce Okutmanı, her konuda öğrenme delisi, Seyahat-Gezi meraklısı, mutlu Evli, bir de paylaşmayı seven bir blogger. (*Nilsimum*)

Yirmi aylık bir kız bir erkek ikiz bebek annesiyim. Gerçi artık bebek değil çocuk oldular ama.. Bebeklerime bakabilmek için işime geçici süre ara verdim. Tüm zamanımı ikizlerime ayırmış durumdayım. Bu arada fırsat buldukça şu anda bulunduğunuz bloguma yazılar yazmaktayım. Umarım paylaşımları beğenirsiniz ve size katkıda bulunur. Bu arada iletişim fakültesi mezunuyum. Halkla ilişkiler uzmanıyım. Aynı zamanda www.internetanneleri.com da konuk yazar

olarak yazılar yazmaktayım. (*Mutlu ikiz annesi*)

30 yaşlarında öğretmen bir anne... Ela kızın annesi... Şimdilerde kızına âşık, ama aslında eşine sevdalı ve ona sadık... Evlilikte sadakat olmazsa olmaz diyen, konuşmaktan çok dinlemeyi seven, sakinliğe doyamayan, hayattan her zaman adalet isteyen, tipik bir terazi örneği, eğitim şart sloganına bayılan, evde işte her yerde çalışan, yazma hevesiyle kâğıdı kalemi bir yana atarak klavyesine sarılan, blogger anne olma yolunda ilk adımı atan, hem eğiten hem öğreten ama bu aralar idare eden, mutlu, huzurlu şimdilik bir çocuklu bir anne. (*Annesinin elası*)

Blogger anneler, kariyerleriyle ilişkili haberleri, gelişmeleri, ilgi alanlarını da ister istemez bloglarına yansıtırlar. Örneğin öğretmen olan blogger bir anne, eğitimle ilgili gelişmelerden ya da eğitim sistemiyle ilgili sorunlardan birine ışık tutarken İngilizce okutmanı olan bir başka blogger anne, çocukların yaşlarına uygun İngilizce kitaplardan ve eğitim setlerinden bahseder. Blog yazarlarının bloglarına verdikleri isimler de çocuklarıyla kurdukları bağın ve kendilerini tanımlama biçimlerinin bir göstergesi hâline gelmektedir. Kimi anneler “yazan anne,” “blogcu anne,” “başka anne,” “tam zamanlı anne,” gibi isimler kullanılarak kendi kimliklerini ve farklılıklarını ön plana çıkaran isimler seçerken kimi de “annesinin prensi,” “nilsum,” “mutlu ikiz annesi,” “annesinin elası” gibi çocuklarına adanmışlıklarını ifade eden isimler tercih etmektedirler. Annelerin bloglarına verdikleri isimler ne olursa olsun blog açma ve yazma nedenleri yani sanal dünyada var olma biçimleri sahip ol-

dukları çocuklardır. Kendilerini “her şeyden önce bir anne”, “çocuğuna âşık” olarak tanımlamaları ve “anneliği hayatlarının en büyük terfisi” olarak yorumlamaları annelik kimliğinin onlar için çok özel bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Anneliğin özel olduğunu, anne oldukları anda ve sonrasında hissettiklerine ilişkin yazılarında görmek mümkündür:

Çok genç yaşta âşık oldum. Başımdaya daha kavak yelleri eserken evlenip Avusturyalara kadar geldim. Her konuda sabırsız olduğum için anne olmak için de sabırsızlandım. 21 yaşımdaya bir hafta kalmıştı ki Ada’yı kucağıma aldım. *Ve işte o gün, benim hayatımın dönüm noktası oldu. Her şeyi en başından onunla yeniden öğrenmeye başladım. Bilinçaltı dünyam onunla birlikte su yüzüne çıktı. Ve en önemlisi annelik duygusunun, başka hiçbir şeye benzemediğini anladım. (Yazan anne)*

Yaz mevsiminin ilk günü “Bahar” adında bir kız aldım kucağıma. *İlk nefesini alırken o, ağlamaktan kesildi nefesim.. Onunla yeni bir hayata başladım. o yeni hayatımda öğrendiklerimin çoğu burada...ne demişler “olanın olmayana bilenin bilmeyene borcu var. (Tam zamanlı anne)*

İster çok kolik olsun ister yaramaz, ya da geceleri uyumayan, gündüzleri evi birbirine katan, çoğu zaman yemeği yemek yerine yerlere döken... ama bir “Gülümseme” yada “Anne” demesiyle yaptıklarını unutturan, bir öpücükle kalbinizi bir daha fetih eden, *sizi Anne yapan, bu kuzularsız hayat mümkün mü? (Annesinin prensi)*

Anne olduğum ilk güne doğru uzanıyorum. Kucağıma verildiği o an’a... *Dünya durmuştu sanki. Bak yine dolu dolu oldu gözlerim. Kokusunu tenini*

hissettiğim o günden bu güne bir bakıyorum yine. (Aylin anne)

Blogger anneler, bebeklerini kucaklarına aldıklarında “nefeslerinin kesildiğini”, “dünyanın durduğunu”, hayatlarının “dönüm noktası” olduğunu ve bebekleriyle “yeni bir hayata başladıklarını” hatta “kuzularsız bir hayatın mümkün olmadığını” ifade ederek çocuklarını “varoluş nedenleri” gibi gösterecekler de kendilerini önceleyen kuşaklardan önemli farklılıkları vardır. Blogger annelerin de Bora’nın çalışmasındaki genç kuşak anneler gibi yaşlı kuşağın aksine “evlendikten kısa bir süre sonra anne olmayı çok doğal bir durum hatta evliliğin esas nedeni” olarak görmedikleri bloglardan anlaşılmaktadır. Evlilik ve çocuk sahibi olma fikri arasındaki ilişkinin 1970’li yıllardan itibaren değiştiğine Elisabeth Badinter *Kadınlık mı Annelik mi?* başlıklı kitabında değinir. 70’lerden önce “çocuğun evliliğin doğal sonucu olarak görüldüğünü, üremenin hem bir içgüdü, hem bir dinî görev hem de türün bekası için bir yükümlülük olarak algılandığına dikkat çeker. Badinter’e göre anneliğe ilişkin çiftdeğerlilik kadınlar tarafından doğum kontrol yöntemlerinin yaygın bir biçimde kullanılmaya başlanmasıyla birlikte ortaya çıkar. Çocuk arzusunun evrensel olduğuna dair yargılar kırılmaya başlar ve seçme şansı üzerinde durulmaya başlanır (2011: 17). Blogger anneler için de annelik salt “annelerinden devralıp içselleştirdikleri bir değer”, “kendini var etmenin” bir yolundan ziyade hayatta üstlendikleri pek çok rolden biridir. Buna karşın, blogger anneler, annelik rolünün hayatlarındaki diğer rollerden daha “eşsiz” ve “özel” hissettiren bir

rol olduğuna ilişkin düşüncelerini de bloglarında sıklıkla vurgularlar.

Blogger annelerin blog açma gerekçeleri de anneliğin dönüşümünü yorumlamak açısından önem taşımaktadır. “Digital Opportunities for Social Transition: Blogosphere and Motherhood in Turkey” başlıklı yazısında Pınar Melis Yelsalı Parmaksız, kadınların blog açma nedenlerini “bebek için dijital bir günlük tutmak, uzaktaki aile ve arkadaşlarla iletişim kurmak, soyutlanma duygusunun üstesinden gelmek, annelik sevincini kutlamak vb.” gerekçeler olarak sıralar (s. 128). McDaniel’in ilk defa anne olan ve bebekleri 18 aydan küçük, 157 Amerikalı anne üzerinde yaptığı çalışmada kadınlar blog yazma gerekçelerini kişisel deneyimleri belgelemek (% 89) ve arkadaşlarla ve aile üyeleriyle iletişimi koparmamak (% 86) olarak belirtirler (2012: 10). Bu yazıda ele alınan blogger anneler, blog açma gerekçelerini kendilerini tanıttıkları bölümde okurlarıyla paylaşırlar. Bu gerekçeler aşağıdaki örneklerde görüldüğü gibi çeşitlilik göstermektedir. Kimi blog yazarları, yoğun iş yaşamlarından ayrılarak çocuk yetiştirmeye başladıkları dönemde “kendileri için bir şey yapmak,” kimi çocuklarına “dijital anı defteri bırakmak,” kimi diğer “annelerle deneyim paylaşmak” için blog yazmaya başlamıştır:

Çocuğuna kendisi bakmak için profesyonel hayata ara verdi ve bir süre sonra “Bugün kendin için ne yaptın?” sorusuna “Hiçbir şey” dememek için blog yazmaya başladı. 2010’da ikinci oğlunun da aralarına katılmasıyla çok çocuklu hayata geçiş yaptı. Türkiye’deki profesyonel hayatın annelikle el ele gitmediğini gördüğünden çalışma hayatına dönme kararını bir

kez daha erteledi ve kendini “tam zamanlı blog yazarı” olarak tanımlamaya başladı. (*Blogcu anne*)

Blogumun amacı hem kızıma dijital bir anı defteri bırakmak, hem de benim gibi yeni annelerle tanışıp deneyimlerimizi paylaşmaktı ama bunların ötesinde anneliğe dair çok güzel şeyler yaşadım. Neredeyse 2 yıl olacak ve ben öyle küçük küçük yazarken bu kocaman dünyada pek çok anneye tanıştım, birçok anneden ilham aldım, birçok anneye ilham verdim, tecrübemi paylaştım, tecrübeler edindim. Hiçbir zaman emin olmadığım bir şeyi savunmadım, inanmadığım hiçbir ürünün, markanın değerini arkasında durmadım. Bu sayede güzel övgüler aldım, çok güzel dostluklar kazandım, çok güzel bebekler tanıdım. Bu yüzden iyi ki yazıyorum diyorum. Ve sizler okumaya devam ettiğiniz sürece, hep yazmaya, hep paylaşmaya devam! (*Her haftalık*)

Çok sorun yaşadım, çok yalnız kaldım. Derdime dermanı çok kez internette buldum. Blog annelerinin deneyimleri, yazdıkları en zor anlarımda hayatımı kolaylaştırdılar. Kızıma anı olsun diye, belki derdi olan BAŞKA bir anneye de benim deneyimlerim bir çare olur diye BAŞKA Hamile adlı blogumu açtım” (*Başka anne*)

Bloglar, evlerinden internete rahatlıkla ulaşabilen blogger anneler için aktif iş yaşamından ayrıldıktan sonra kendilerini başka bir alanda aktif hissetme ihtiyacına da cevap vermektedir. Ancak blogger anneler için bloglar, artık hayatlarının merkezinde bir yer edinen çocuklarının doğumundan sonra onlara ayrılacak vakitten de kısmamalıdır. Blogger annelerin “çocukları uyurken”, babalarıyla “oyun oynarken” ya da anneanneler/

babaanneler tarafından “bakılırken” bloglarıyla daha fazla ilgilenmeleri de çocuklarını ihmal etmeme düşüncesinin bir yansımasıdır. Blog yazmayı bebeğini ihmal etmeden kendisi için bir şey yapmak olarak gören bir blogger annenin aşağıdaki ifadeleri bebeğin bakımı ve annenin kendisi için zaman ayırması arasındaki “dengeyi” göstermesi açısından dikkat çekicidir:

Kızım dünyaya merhaba demesiyle birlikte *hayatımızın merkezinde* bir yer edindi kendisine. Onunla geçen zamanlardan keyif aldığım kadar hiçbir şey keyif veremezdi bana ama az da olsa arta kalan zamanlarda bir şeyler yapmalıydım. Evet kendim için bir şeyler yapmalıydım. Ne yapabilirim diye çok düşündüm ama blog yazmak hiç aklıma gelmemişti. Benimle yakın zamanda doğum yapan bir arkadaşımın bu işe başlaması ve bu işi gayette güzel yapması beni de heveslendirdi. Kızımın yanında o dizimin dibinde uyurken ya da babasıyla oynarken *onu hiçbir şekilde ihmal etmeden* bu işi yapabilecek olmak küçük bi heyecan yarattı içimde. Bilgisayarın başına geçip küçük bir araştırma yaptıktan sonra bu işi o kadar çok insanın yaptığına öyle şaşırdım ki. Demek ki profesyonel olmak gerekmiyordu. (*Annesinin elası*)

Kadınların hayatta üstlendikleri pek çok rol ve sorumluluğun yanında annelik rolünün de yaşamlarına katılması özellikle anne olduktan sonra hiçbir şeye “yetmeme, yetişememe” kaygısının blogger anneler arasında da oldukça yaygın olduğu görülmüştür. Bu kaygı, blogger annelerin geçmişteki annelik ile günümüzdeki annelik konusunda yaptıkları karşılaştırmalarda açığa çıkmaktadır. Bu karşılaştırmalarda blogger anneler, geçmişteki anneliği ve anneleri “idealize etmekte”

ve günümüz anneliğini eleştirmektedirler. Aslında eleştirileri “yapamadıklarından” ziyade eşlerinin, aile büyüklerinin ve çevrelerinin onlardan beklediklerini yerine getirmekte zorlanmalarına yönelmiştir. Değişen yaşam şartlarının kadına yüklediği ağır sorumluluklarla birlikte anneliğin getirdiği yükümlülükler, kadınları pek çok rolü bir arada yürütmeye zorlamaktadır. Günümüzde anne olmak çocuğuyla iş yaşamından dolayı “az” ama “kaliteli” vakit geçirmek, çocuklarının sorunlarıyla yakından ilgilenmek, bakımlarında ve eğitimlerinde neredeyse bir uzman kadar bilgili olmak, mutfakta harikalar yaratmak, işinde başarılı olmak ve her daim bakımlı olmak anlamına gelmektedir ki bu durum kadınlar için zaman zaman içinden çıkılmaz bir hâl almaktadır. Bir blogger anne, günümüzde annelik rolüyle kadınlığı bir arada götürmenin zorluklarını ve bu zorlukların getirdiği kaçınılmaz sonuçları şöyle ifade eder:

Eskiden anne olmak öyle dallı budaklı değildi. Teknolojik anne, medyatik anne, çalışan anne, blogger anne gibi türevleri yoktu. Anne işini yapar çocuğuna bakardı. Zamanla yarışmaz öyle bir iki tane değil bir düzine çocuk yapar, O bir düzine çocukla da bakıcıya, yardımcıya ihtiyaç duymaz, kendi yöntem ve teknikleriyle büyütürdü. Zorluklar ve imkansızlıkların eşliğinde bir sürü çocuğu hayata bir şekilde hazırlayıp, bir şekilde kendi dünyasını kurmasını sağlardı.... Modern annelerin görüp geçirdiklerine sahip olamazlar da çocuklarının yanında olabmişlerdi. O zamanda çalışan annelerin sayısı çoktu belki ama şartlar bu kadar zorlu değildi. Gelelim günümüz anneliğine tek çocukla ahtapot gibiyiz. Bir elimiz işte, ötekisi alışverişte, in-

ternette, telefonda... Sürekli koşturuyor zamanla yarışıyor, tek çocuğa bakmakta zorlanıyor, mümkün olduğunca destek alıyor, çocuğun sağlıklı gelişimi için uzmanlara danışıyor, okuyor, araştırıyor, soruyor, sorguluyor, eleştiriyoruz. Yetmiyor bir de blog yazarlığına soyunuyoruz. Annelikte birlikte bir sürü işi götürmeye, her yere her şeye yetişmeye çalışıyoruz. İşimizde başarılı, görünürde bakımlı, annelikte özel, evimizde güzel, mutfakta marifetli olma mücadelesiyle bütün enerjimizi son damlasına kadar kullanıyoruz. Tek çocukla yetiniyor, ikiyi üçü vatana millete zarar gibi görüyoruz... Bütün gün çocuğu bakıcıya bırakıp akşam teslim almanın, 24 saatlik zaman diliminde onunla 2-3 saat vakit geçirmenin vicdan azabını duyuyor, yetmediğimizi, yetişemediğimizi düşünüyor ve üzülüyoruz. Günümüz şartları yaşam koşulları bunu gerektirip anneyi de çalışma hayatına ittiği için anneyi bakıcı, bakıcıyı anne olarak bilen çocuklar yetiştiriyoruz. Eskiye bakınca günümüz anneliği daha zor gibi geliyor ama birde teknolojinin nimetlerinden sonuna kadar faydalanmıyor muyuz? (*Annesinin elası*)

Blogger annelerin, kadınların üstlendikleri sorumlulukların zorluğundan bahsederken yukarıdaki örnekte de görüldüğü gibi geleneksel anneler ve günümüz anneleri arasında kıyaslamalar yaptıkları görülmüştür. Yaptıkları kıyaslamalar da açıkça ifade edilmese de geçmişe göre çok daha kolaylaşan yaşam şartlarında çocuk yetiştirmenin bu kadar içinden çıkılmaz bir hâl almasının nedeninin zaman zaman yine kadınların kendisi olduğu ima edilir. Bir blogger anne, babaannesinin çocuklarının bakımına yönelik işlere koşturmaktan “kitap okumaya

ya da anneliğe hazır bulunuşluğunu” sorgulamaya vakit ayıramayıştından şöyle bahseder:

Babaannem o benim... Babaannemdi... Devasa Anadolu kadını. On üç kere evde doğum yapmış. Beş tanesi doğduktan sonra hayatlarını kaybetmiş, sekiz evladı olan bir anne... Hepsini anne sütü ile beslemiş. Çamaşırlarını, bezlerini elinde yıkamış, sobada su kaynatarak banyo yaptırmış, el yordamıyla büyütmüş bütün yavrularını. Kitap okumaya ya da anneliğe hazır hissedip hissetmediğini düşünmeye fırsat bulamamış. *(Yazan anne)*

Anne bloglarında yaşam şartlarındaki dönüşüme bağlı olarak günümüzde annelerden beklenenlerin anneliği iyice zorlaştırdığı düşüncesinin öne çıktığı görülmektedir. Blogger anneler, bloglarında sık sık anne olmaktan duydukları keyfi ve hazzı öne çıkarsalar da onlara göre aslında annelik zordur. Bloglarındaki bazı yazılarda anneliğe alışmakta ve anneliği yürütmekte zorlanmalarında yine kendi geleneksel annelerini sorumlu tutmaktadırlar. Yalnızca anneleri değil, değişen yaşam şartları ve bu şartların istediği yeni insan profili de kadınların hem kadınlık rollerine hem de annelik rolüne hazırlanmasını geciktirmektedir. Bir blogger anne, hayatın onlardan beklediklerinin kadınlık ve annelik rollerini ötelemelerine neden oluşunu şöyle anlatır:

Düşündüm şöyle bir kendi kendime... Tabi zor gelir, doğumdan sonra tek başına bir sürü işe koşmak dedim içimden. Bebek bakımı başlı başına çok zor bir iş. Ev işi, yemek, ütü, çamaşır, temizlik vesaire bunları da üzerine ekleyince yeni doğum yapmış moderne annenin çıldırmaması içten değildir. Çünkü bu modern anne ilko-

kulu bitirdikten sonra Anadolu Lisesi Sınavlarına hazırlanmıştır. Oyun çağında, o daha çocuk denerek, annesi tarafından mutfağa sokulmamış, ufak tefek sorumluluklarla geçiştirilmiştir mutfakla tanışma dönemi. Sonra da ÖSS'ye hazırlık dönemi var... ÖSS hazırlıkları ise orta sonra başlamış lise 3'e kadar devam etmiştir. En az 4 yıl yani. Üniversiteyi kazanınca ise vize ve finallerin derdinde ömrünü yemiştir. Yaz tatilleri ise **“amaaaan, tatil yapsın çocuklar, ne işi, ne evi, nasıl olsa büyüyünce yapacaklar”** sözleriyle plaj voleybolları, turlar, tarihi yerlere geziler, pijama partileri, sinema-çarşı gezmeleriyle geçip gitmiştir”. Üniversite dönemindeki hayatına ise kadın dergilerindeki ışıltılı fotoğraflar, kuaför randevuları, bakım seansları, formda olmak için gidilen spor salonları, diyetler ve indirimdeki markalar, AVM gezmeler, sinema, parti ve tatiller ağırlığını koymuştur; vize-final dönemleri hariç:) Bekarlıkta kendi sorumluluğu ile yaşamını sürdürüp, evlenince gerçekten sorumluluk almaya başlamıştır günümüzün modern annesi. Üniversitedeyken diline dolanan **“çocukta yaparım kariyer de...”** şarkısı o dönemlerde“kolay” gibi gözüne görünmüş, gün gelip doğurunca ve yalnız kalınca esas “olay” ortaya çıkmıştır. Daha eline herhangi bir bebek almadan kendi bebeğine bakmak durumundadır, kariyer sahibi anne. İşte ondan söyleniyor, mızımızlanıyor şimdiki anneler. Kızım okusun, büyük **“adam(?)”** olsun diyen anneler büyüttü bizi. İster okumuş, ister okuyamamış olsun, annelerimiz ağır ev işi, çocuk, iş ve hayat yükü altında ezildiği için bizler ezilmeyelim istedikler. Sistem de kadını yalnız ama güçlü imaja büründürünce olan lohusalık

dönemindeki “modern” anneye oldu. Dadılar arandı, temizliğe yardımcı çağrıldı, babaanneler “ben bakmam” dedi, anneanneler “idare etti”. Patron süt izni vermedi, direnince işten çıkarıldı, koca durumu anladı yada anlamadı ama cılız kaldı annenin beklediği ilginin karşısında yaptıkları-söyledikleri. Gündüz ev doldu taşı, gece anne bebeğiyle kaderiyle başbaşıydı. Herkes karıştı, akıl verdi ama kimse **“hadi ver bebeği bana çık biraz dolan gel”** demedi doktora sahibi anneye. O kadın ki hayatında ilk defa 45 gün evde “hapisti”... Dizisi gaz çıkarma, filmi reflü oldu. Rüya görmek kısa film izlemek gibiydi, hiçbir şey anlamadan kalkan... (Aylın anne)

Yukarıdaki örnekte kadınlık bilgisinin ileride nasılsa yapılacağı düşüncesiyle birlikte sürekli olarak ertelendiği, kadınların bu işlerle başa kaldıklarında çaresiz hissettikleri görülmektedir. Annelik rolünün de kadınlık rollerine eklenmesi kadınların yükümlülüklerini gittikçe ağırlaştırmaktadır. Alıntıdaki annelerin aksine ev işleri bilgisini kızlarına aktarmamayı bilinçli olarak tercih eden anneler de literatürde yer almaktadır. Annelerin bu tutumları, kızlarını “özgürleştirme” çabaları olarak yorumlanmaktadır. Elif Ekin Akşit ve Füsün Şenol Cantek, “günümüzün kadınlık bilgisi diyebileceğimiz, temizlik ideolojisi, orta sınıf idealleri meselelerine ayarlı bir bilgiye haiz kadınların kendi kızlarına bu bilgileri aktarmamak yoluyla o kızları özgürleştir”meye çalıştıklarını ileri sürerler. Bu düşüncelerin de “kızlarını okutma çabası”yla beraber yol aldığı ifade ederler. Ancak okuyan kızlarının “evlilikte kendilerinden beklenen katmerli özveriyi gösterememeleri, buna niyet etseler bile,

bu özveri için gerekli bilgilere sahip olmamaları sebebiyle ya boşanmaları ya da büyük krizler yaşamaların”dan en büyük memnuniyetsizliği duyan da yine bu annelerdir (2011: 540).

Kadınların kadınlık ve annelik rolleri arasındaki parçalanmışlığı ve yetişememe duyguları, çocuk yetiştirme pratiklerinin zaman içerisindeki değişimi ile de yakından ilgilidir. Bora’nın çalışmasında derinlemesine görüşmeler yaptığı yaşlı kuşak anneler için “çocuğu beslemek, altını almak, giysilerini yıkamak gibi bakıma yönelik faaliyetler” önemli ve anne olmanın en öncelikli koşulu olarak görülürken genç kuşak için çocuğun eğitimi önem kazanmakta ve “topluma yararlı insanlar” olarak yetiştirme ideali gündeme gelmektedir (1998: 82). Bu araştırmada ele alınan blogger anneler içinse çocuğun bakımı ve eğitimi süreçlerinin bütün aşamalarının bir “uzman” hassasiyetiyle yerine getirilmesi gereken bir sorumluluk hâlini aldığı görülmüştür. Kendilerini “modern” anneler olarak tanımlayan blogger annelerin, çocukları için en doğru ve sağlıklı bezi seçmek; en iyi emzirme tekniklerini bilmek; en iyi gaz çıkarma yöntemlerini, gerekiyorsa gaz ilaçlarını bilmek; uykuyu düzene sokma tekniklerini öğrenmek; küçük sağlık sorunlarına çözümler bulmak; iki yaş depresyonlarıyla başa çıkabilecek psikolojik bilgiye sahip olmak; çocuklarını özgüvenli, kendi ayakları üzerinde duran bireyler olarak yetiştirmek zorunda hissettikleri görülmektedir. Bütün bu bilgilere sahip olmak için blogger annelerin; tıp, psikoloji, pedagoji alanlarında okumayı, araştırmayı ve hatta “uzmanlaşmayı” neredeyse bir gereklilik olarak algıladıkları bloglardaki yazılardan ve yorumlardan açık

bir biçimde anlaşılmaktadır. Blogger annelerin, iyi bir anne olmayı pek çok alanda bilgi sahibi olma ve bu bilgileri sık sık güncellemeyle birlikte düşünceleri kadınların hâlihazırda yükledikleri sorumluluklara yenilerini katmış ve yüklerini giderek ağırlaştırmıştır. Bu uzmanlaşmanın eğitilmiş anneler arasında neredeyse bir gereklilik olarak görülmesinde internet aracılığıyla pek çok bilgiye anında ulaşabilmesinin önemli bir etken olduğu düşünülmektedir.

Annelerin çocuk bakımı ve eğitimi konusunda edindikleri uzman bilgileri, zaman zaman yakın çevreleriyle bir çatışma unsuruna dönüşür. Kuşaklar arasında anneden kıza, kayınvalideden gelene aktarılan geleneksel annelik bilgisi kimi zaman uzman bilgisiyle çelişmekte ve görüş ayrılıklarına yol açmaktadır. Ashında özellikle ilk kez çocuk sahibi olan anneler için çocuk büyütme ve yetiştirme pratiklerine ilişkin anneler ve kayınvalidelerden aktarılan geleneksel bilgiler hayat kurtarıcıdır. Ancak yeni neslin; uzmanlar, pedagoglar, çocuk doktorları, beslenme uzmanlarından edindikleri “kitabî” belki de bu nedenle “güvenilir ve bilimsel” buldukları çocuk bakımı ve yetiştirilmesine yönelik bilgiler, kimi zaman bu bilgileri kendi çocuklarını yetiştirme deneyiminden alan geleneksel annelerin bilgisinin önüne geçmektedir. Yelsalı Parmaksız, yaptığı araştırmada blogger annelerin uzmanlar tarafından ya da internetten doğrulandıktan sonra büyük annelerin bilgilerini uygulamaya koyduklarını ifade eder. Yaptığı ankete katılan blogger annelerden biri kundak konusunu kayınvalidesi ve annesi söylediği için değil, uzmanlar tarafından tavsiye edildiği için yeniden değerlendirildi-

ğini belirtir (2012: 129). Geleneksel, modern hatta postmodern çocuk yetiştirme deneyimleri, gerilime neden olsa da kadınlar arasında aktarılan bilgilerin her kuşakla birlikte yeniden gözden geçirilmesi ve yeniden biçimlendirilmesi anlamına da gelmektedir. Gündelik hayatta, bebeğin hangi ayda hangi mamaya başlayacağından nasıl uyutulacağına, hangi marka şampuanı kullanacağından altının nasıl değiştirileceğine kadar geniş bir alanda iki kuşağın deneyimlerinin çatışması söz konusudur.⁶ Bu araştırmada ele alınan bloglarda, çocuk büyütme tekniklerine ilişkin kuşak çatışmalarına çok fazla yer verilmeyişi ya da başka kişiler üzerinden dolaylı olarak anlatımı, blogların sağladığı kamusal görünürlüğü sınırlılıklarından biri olarak değerlendirilebilir. Annenin ve bebeğin kamusal görünürlük kazanmasının, kuşak çatışmalarının bloglarda açıkça yer edinmesini engelleyen bir unsur oluşturduğu düşünülmektedir. Bloglarda yazılanların okunabileceği ya da duyulabileceği düşüncesinin bir özdenetimi beraberinde getirdiği anlaşılmaktadır. Blogger anneler, çocuk bakım ve büyütme tekniklerine ilişkin güncel, bilimsel araştırmalara yer vererek bu alanı profesyonelleştirir ve tarafsızlaştırırlar. Bu profesyonelliğin ve tarafsızlığın, kuşak çatışmalarının önünü doğru olduğu varsayılan uzman bilgisiyle kestiği varsayılmaktadır.

Blogger annelerin, çocuk bakımına yönelik uzman bilgilerine bloglarında yer vermelerinin, aynı zamanda pek çok blog yazarı ya da yeni doğum yapmış annenin diğer anne bloglarını takip etmelerinin gerekçelerinden biri hâline geldiği görülmüştür. Birbirini tanıyan, tanımayan ya da sanal bir tanışıklık yaşayan kadınların bloglar

aracılığıyla dayanışma mekanizmaları oluşturdukları ve zorluklarla başa çıkma stratejileri geliştirdiklerine şahit olunmuştur. Çocuklarının sıkıntılı dönemlerine ilişkin yaşadıklarını, hissettiklerini bloglarına yazan, yorumlar yapan kadınlar “bu zor günlerin geçeceği” konusunda birbirlerini rahatlatırlar. Bazen de yakın çevrelerinden belki de akrabaları olan diğer anneleri anonimleştirerek konu edinir ve onlar hakkında yazarak rahatlarlar. Aşağıdaki örnek, “felaket tellallığı” yapan bir anneye “uzman bilgisiyle” yanıt vermesi açısından da dikkat çekicidir. Bebeği dişini çıkarırken yaşadığı zorlukları anlattığı diğer bir annenin yorumlarından yakınan blogger anne, hem ne kadar “iyi, özverili” bir anne olduğunu hem de bebeğinin probleminin nereden kaynaklanmış olabileceğine ilişkin uzman görüşlerine hâkim olduğunu ortaya koyar:

- Çok erken çıkarmış dişi, sen daha dur diğerleri de gelsin hiç uyutmaz sizi, daha bunlar iyi günleriniz, şimdi yemekte yemez zayıflar..... Süt annenin dediği çok doğru, beddua eder gibi başlıyorlar söylenmeye, ya arkadaşım diş çıkartırken yaşanacak sorunlara karşı çözümleri anlatsana ya da rahatlatma yöntemlerinden bahsetsen, yok kendi çok sıkıntılı dönemlerden geçmiş ya illa aynısı yaşatacak. Halbuki ben dişi ilk fark ettiğimde ağladım, büyüyor benim prensim dedim, diş buğdayı partisi için hazırlıklara başladım, evet 1 hafta uykusuz geceler geçirdik, ama Selim her ağlayarak kalktığında hiç bıkmadan bir kere bile of demeden öperek aldım kucağıma, neyin var kuzum neren ağlıyor acaba diye geçirdim içimden.

Dişin erken gelmesini hormonlara bağlayanlarda oldu,

Demek ki sen çok hormonlu şeyler tüketiyorsun, hamilelikte dikkat etmedin mi?

Hamilelikte yediğine içtiğine dikkat etmemek mümkün mü? Zaten işin aslını *diş doktoru* arkadaşşımdan öğrendim, son yıllarda bebeklerde diş çıkarma 4 aylara kadar düşmüş bunun sebebi, annenin hamilelikte çok kalsiyumlu yiyecekler tüketmesinden birde hamilelikte daha bilinçli olup daha sağlıklı beslenmekten, tabi genetik faktörlerde var. Yani hormonlarla alakalı değil...(*Annesinin prensi*)

Blogger annelerin bloglarında, anne olma fikri ve kendi annelikleri üzerine kafa yordukları da görülmektedir. Toplumun ya da çevrenin kendilerinden bekledikleri davranış ve tutumlar yerine özgün anneliklerini tasarladıklarına şahit olunmuştur. Bunda çocuk sahibi olma kararının kişiselleşmesinin belirleyici olduğu düşünülmektedir. Çocuk sahibi olma kararının kişiselleşmesi, annelik kimliğinde toplumsal uzlaşıardan ya da beklentilerden ziyade bireysel tercihleri ve algılamaları öne çıkarmıştır. Dolayısıyla karşımıza toplumun anneden beklediklerinden farklı annelik kimlikleri tasarlayan anneler çıkmaktadır. Blogger annelerin kendileriyle özdeşleşen ve pek çok anne için gurur kaynağı olan “fedakâr,” “kutsal,” “kendini adanmış” sıfatlarını zaman zaman sorguladıkları görülmektedir. “Meslek olarak annelik” ile “duygusal olarak annelik” tanımlamaları eşliğinde, anneliğin özveri gerektiren eylem yönü ile duygusal yönünü ayırmakta, duygusal tarafını öne çıkarmakta ve diğerlerinden “başlıklarını” vurgulamaktadırlar. Aşağıdaki örnekte kendi anneliğini ötekilerden ayıran bir blog-

ger anne, anneliği nasıl algıladığını özetlemektedir:

Anneliği toplumun büyük çoğunluğu gibi algılamayıp, onlar gibi hissetmiyordum. Hiç de öyle kutsal, şahane, kendini adayası, dünya bir yana anne bir yana bir şey gibi gelmedi bana. Çocuğunu sevmek ile yani duygusal olarak annelik ile bir meslek olarak annelik birbirinden çok farklı iki şeydi ve ben meslek olanını hiç sevmedim. Emzirmeyi sevmedim, gece uyanmayı, sabah erken kalkmayı, alt değiştirmeyi, uyutmayı, yıkamayı, tüm hayatı ona göre planlamayı sevmedim. Belki bu işleri yapan bir bakıcımız vs olsaydı ve ben sadece çocuğumla o işi paylaşmak için keyfen yapma lüksüne sahip olsaydım severdim. Ama mecburi meslek olarak hiç sevmedim. 6. Ayından sonra kuzumu babannesine bırakıp vicdan azabı duymadan kafamı da dinledim, sütümü sağıp, mamasını garantiye alıp 24 saat sütü sağıp dökerek içmeye de gittim. “Bebek annenindir”e zerre prim vermeden, anne babanın eşit görev paylaşımını savundum. Anne Baba mutluydu bebek mutlu olabilir diye düşündüm hep. Kadının anne olduktan sonra en önemli ve öncelikli işinin annelik olduğunu reddettim. Bir bebeğin sağlığı ve mutluluğu hem anne hem babanın ortak sorumluluğudur ve bu sorumluluğun gerekliliklerini yerine getirirken kimsenin tüm hayatını adanmasına gerek yoktur diye düşündüm. Böyle yaşadım. Yaşıyorum. Anneliği hiç sevmedim, kızımı dünyalar kadar sevdim. Sarılmayı, beraber uyumayı, “annecim” demesiyle uyanmayı, gülüşünü, yürüyüşünü, aklını, makulluğunu, ellerini, beraber oyun oynamayı, büyümesini izlemeyi çok sevdim. Zorunlu yapılacaklardan nefret ettim ama onlarca kitap, yüzler-

ce yazı okudum ona en insani şekilde ve en mutlu olacağı şekilde davranacağım yöntemler bulmak için. Kendisine güvenen, bağımsız bir birey olabilmesi için sınırlarımı zorladım. Çoğunluğunki gibi olmasa da çocuğumu çok önemsedim, emek verdim. (*Başka anne*)

Blogger anneler için çocuklarının bakımlarına yönelik sorumlulukları önem taşımakla birlikte annelik bundan çok daha fazlası demektir. Yukarıdaki örnekte görüldüğü gibi blogger anneler için çocuklarıyla kurdukları duygusal bağ çoğu zaman bakım faaliyetlerinin önüne geçmektedir. Blogger anneler her ne kadar yazılarında ve bloglarında paylaştıkları resimlerde eşlerinin de kendilerine yardımcı olduklarını bir biçimde gösterebilirler de çocuk bakımı konusunda anne ve baba arasında eşit bir görev paylaşımı olduğunu söylemek mümkün değildir. En azından blog yazma düzeyinde böyle bir eşitliğin görülmediği rahatlıkla söylenebilir. İnternette anne bloglarına göre baba blogları oldukça az sayıdadır. Anne baba tarafından ortak açılan blog sayısının da az olduğu görülmektedir. Çocuk bakımı ve yetiştirilmesi konusunda yalnızca annelerin değil babaların da sorumluluk üstlenmesi gerektiği uzmanlar tarafından dile getirilse de blogger anneler arasında da çocuk bakımında en büyük rolü ve sorumluluğu yine anneler üstlenmişlerdir.

Bu çalışmada gösterildiği üzere, blogger anneler, bloglarıyla çocuklarına dijital günlükler tutmuş, kendileri gibi anne olan diğer kadınlarla tanışma fırsatı bulmuş ve onların deneyimlerinden yararlanmışlardır. Bloglar, kadınlar arasında kuşaktan kuşağa ev içinde, sözlü kültürde aktarılan “annelik bilginin” sanal bir ortamda daha

önce hiç tanınmayan ya da sanal ortamda tanışılan kadınlara aktarılmasına olanak tanıyarak hem aktarım biçiminin hem de aktarılan bilginin dönüşmesini sağlamıştır. Annelik bilgisi, sözel dünyadan elektronik dünyaya geçerken geleneksel bilgiler yerini bilimsel bilgilere bırakmıştır. Bu sayede annelik bilgisinin profesyonelleştiği ve tarafsızlaştığı ifade edilebilir. Bloglarda uzmanlara referansla bahsedilen çocuk bakım ve yetiştirme teknikleri bunun en açık göstergelerinden biri olarak okunabilir. Annelerin uzmanlaşmasının, önceki kuşak annelerin sahip olduğu geleneksel bilgilerle uzman bilgisinin çatışmasını doğurduğu görülmüştür. Ancak blogların sağladığı kamusal görünürlüğün kuşak çatışmalarından ya hiç bahsedilmemesi ya da anonimleştirilerek bahsedilmesi sonucunu beraberinde getirdiği gözlemlenmiştir.

Anne bloglarından hareketle eğitilmiş ve kariyerli blogger anneler için çocukları kadar kariyerlerinin de önemli olduğu ileri sürülebilir. Ancak bu durumun, anneliğin onlar için özel ve ayrıcalıklı bir duygu olduğu fikriyle birlikte yürüdüğü tespit edilmiştir. Blogger anneler, evlilikten ve çocuk sahibi olmaktan duydukları mutluluğu ifade ettikleri, bebeklerini kucaklarına aldıkları ilk ana ilişkin anlatılarda anneliğin ayrıcalığını ortaya koyarlar. Ancak bu, anneliğin zorlukları olmadığı anlamına gelmez. Blogger annelerin, bloglarında kendilerinden beklenenleri yerine getirmekte zorlandıklarına ve kendilerini “yetersiz” hissettiklerine ilişkin yazılar kaleme aldıkları ve yorumlar yaptıkları görülmüştür. Günümüzde kadınlardan beklenen pek çok rolün üstüne eklenen annelik rolünün blog-

ger anneleri zaman zaman çaresizliğe sürüklediği tespit edilmiştir. Blogger anneler bu noktada geçmişteki annelikle günümüzdeki anneliği kıyaslarlar ve -çalışmayan- annelerinin yaşam şartlarına göre çok zor olan kendi yaşam şartlarından bahsederler. Değişen yaşam şartlarına bağlı olarak ev işlerine ve anneliğe yönelik bilgilerin edinilmesinin sürekli ertelenmesinin bu zorlukların kökeninde yattığı düşüncesindedirler.

Buna karşılık, blogger anneler, anneliğin bakıma yönelik alanlarında zaman zaman sıkıntılar yaşasalar da çocuklarını kendi annelerinden çok daha bilinçli ve sağlıklı yetiştirdiklerine inanmaktadırlar. Çocuk bakımına yönelik problemlerine de yine bloglar çözüm olmaktadır. Blogger annelerin, diğer blogları okuyarak yalnız olmadıklarını hissettikleri ve blogların bir dayanışma mekanizması yarattığı görülmüştür. Nasıl bir anne olduklarını sık sık sorgulayan ve annelik kimlikleri üzerine düşünen kimi blogger anneler, toplumun anneden beklediklerinin dışında bir annelik kimliği tasarlamışlardır. Bazı blogger anneler, anneliğe yakıştırılan kutsal, fedakâr, özverili gibi sıfatları sorgulamakta ve anneliğin eylem yönünden ziyade duygu yönünü öne çıkarmaktadırlar. Blogger annelerin, çocuğun sağlıklı gelişiminin anne ve baba tarafından paylaşılması gereken ortak bir sorumluluk alanı olduğunun bilincinde olsalar da bunu pek de hayata geçiremedikleri görülmektedir.

NOTLAR

- 1 Halk kavramının yorumlanışındaki dönüşüm ve halkın köyden şehre taşınması beraberinde halkbiliminin inceleme alanlarını genişletmiştir. Dolayısıyla sanal dünyanın halk bilimini “kötü kader”den kurtaran bir cankurtaran olarak görmek aşırı bir değer-

- lendirme olarak görülebilir. Ancak halkbilimine geniş bir veri sunan internet ortamının disiplinin değişiminde önemli bir rol oynadığı da bir gerçektir. Halk bilimi ve internet arasındaki ilişkiyi konu edinen bir çalışma için bkz. Blank, Trevor J. "Toward a Conceptual Framework for the Study of Folklore and the Internet." *Folklore and the Internet Vernacular Expression in a Digital World*. Ed. Trevor J. Blank. Logan, Utah: Utah State University Press, 2009. 1-21.
- 2 Son yıllarda internet ve halk bilimi ilişkisini konu edinen pek çok çalışma bulunmaktadır. Bu konuyla ilgili tezlerden bazıları şunlardır: Küçükbaşmacı, Gülten. "Sözlü Kültür Ortamından Elektronik Kültür Ortamına Geçiş Sürecinde Kastamonu Halk Anlatıları". Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, 2009. Genç, Köksal. "Sanal Ortamda Türk Mizahı". Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, 2010. Karaboğa, Figen. "Evlenme Geleneğinin Değişen Karakteri Üzerine Bir İnceleme: Sanal Ortam ve Evlenme". Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, 2008. Mendil Bora, Elif. "Sanal Ortamda Mezar Ziyaretleri". Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, 2011. Gümüş, İbrahim. "Sözlü Kültür Ortamı Ürünlerinin Sanal Kültür Ortamında Yeniden Yararlanımları". Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, 2011.
  - 3 Halk biliminde alan çalışması kavramının dönüşümüne ve sanal dünyanın alan çalışmasına veri sunan bir boyut kazandığını konu edinen bir makale için bkz. Ersoy, Ruhi. "Halk Bilimi Çalışmalarının Gelişimine Paralel Olarak 'Alan Araştırması' Kavramını Yeniden Düşünmek". *Millî Folklor* 94 (Yaz 2012): 5-13.
  - 4 Netnografi terimi ve bu terim doğrultusunda gerçekleştirilen vaka çalışmaları için bkz. Varnalı, Kaan. *Dijital Kabilelerin İzinde Sosyal Medyada Netnografik Araştırmalar*. İstanbul: MediaCat Yayınları, 2012.
  - 5 Bu konuda başka bir örnek için bkz. Plant, Rebecca Jo. *Mom: The Transformation of Motherhood in Modern America*. Chicago: University of Chicago Press, 2010.
  - 6 Kitabı kadınlık bilgisiyle geleneksel bilginin çatışmasına yönelik bir değerlendirme için bkz. Gürçayır Teke, Selcan. "Okullu Küçük Hocalar ve Deneyimli Anneler Çatışması: Resmî Eğitim, Geleneksel Eğitim ve Kadın". Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Kadın Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi II. Kadın Araştırmaları Sempozyumu. 2-4 Mayıs 2014.
- KAYNAKLAR**
- Badinter, Elisabeth. *Kadınlık mı Annelik mi?* İstanbul: İletişim Yayınları, 2011.
- Balta Paker, Evren. "Anne ya da Değil? Annelik Etme Meselesi Üzerine". (yty) 12 Temmuz 2014. <http://bianet.org.tr>
- Bora, Aksu. "Türk Modernleşme Sürecinde Annelik Kimliğinin Kurulması". Yüksek lisans tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 1998.
- Bora, Aksu. "Türk Modernleşme Sürecinde Annelik Kimliğinin Dönüşümü". *Yerli Bir Feminizmde Doğru*. (Yay. Hzl. Aynur İlyasoğlu ve Necla Akgökçe). İstanbul: Sel Yayıncılık, 2001: 77-107.
- McDaniel, B. T., S. M. Coyne ve E. K. Holmes. "New Mothers and Media Use: Associations between Blogging, Social Networking, and Maternal Well-Being". *Maternal and Child Health Journal* 16 (2012): 1509-17.
- Şenol Cantek, F. ve Elif Ekin Akşit. "Kadınların Kuşaklar ve Sınıflar Arası Bilgi Aktarımları". *Birkaç Arpa Boyu: 21. Yüzyıla Girenken Türkiye'de Feminist Çalışmalar Prof. Dr. Nermin Abadan Unat'a Armağan*. (Der. Pelin Özer-Serpil Sancar). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2011. 535-69.
- Varnalı, Kaan. *Dijital Kabilelerin İzinde Sosyal Medyada Netnografik Araştırmalar*. İstanbul: MediaCat, 2012.
- Yelsalı Parmaksız, Pınar Melis. "Digital Opportunities for Social Transition: Blogosphere and Motherhood in Turkey". *Fe Dergi* 1 (2012): 123-34.
- Yararlanılan Bloglar**
- <http://annesininelasi.com>
<http://annesininprensi.blogspot.com.tr>
<http://aylinanne.com>
<http://baskaanne.com>
<http://blogcuanne.com>
<http://herhaftalik.com>
<http://mutluikizannesii.blogspot.com>
<http://nilsum.com>
<http://tamzamanlianne.blogspot.com.tr/>
<http://yazananne.blogspot.com.tr>